

PISA 2018

Velikonoční ostrov
Otázka 5 / 7

Přečti si článek „Zničily polynéské krysy stromy na Velikonočním ostrově?“ na pravé straně. Odpověz na otázku kliknutím na jednu z možností.

Jaký důkaz předkládají Carl Lipo a Terry Hunt na podporu své teorie o vymizení velkých stromů na Velikonočním ostrově?

- Krysy se dostaly na ostrov v kánoích osadníků.
- Krysy možná na ostrov přivezli osadníci úmyslně.
- Krysí populace se může každých 47 dnů zdvojnásobit.
- Zbytky palmových ořechů nesou stopy po krysím hlodání.

Blog Recenze knihy Novinky z vědy
www.novinkyzvedy.cz/Polyneske_krysy_Velikonočni_ostrov

NOVINKY Z VĚDY

Zničily polynéské krysy stromy na Velikonočním ostrově?

Michal Kubát, redaktor pro vědu

V roce 2005 vydal Jared Diamond knihu *Kolaps*. V této knize popisuje osídlování Velikonočního ostrova (známého též po názvem Rapa Nui).

Kniha brzy po svém vydání vyvolala velkou polemiku. Mnozí vědci zpochybňovali Diamondovu teorii o tom, co se na Velikonočním ostrově stalo. Souhlasili, že vzrostlé stromy zmizely už před objevením ostrova prvními Evropany v 18. století, ale nesohlasili s Diamondovou teorií o příčině jejich vymizení.

Dva vědci, Carl Lipo a Terry Hunt, nyní uveřejnili novou teorii. Jsou přesvědčeni, že nové stromy nemohly vyrůst, protože semena stromů sežraly polynéské krysy. Krysy byly podle nich na Velikonoční ostrov přivezeny náhodou nebo úmyslně v kánoích, na nichž připluli první osadníci.

Studie prokázaly, že populace krys se může každých 47 dnů zdvojnásobit. A to je nějakých krys, které se musí něčím živit. Na podporu své teorie Lipo a Hunt uvádějí zbytky palmových ořechů, které nesou stopy po krysím hlodání. Vědci samozřejmě uznávají, že ke zničení lesů na Velikonočním ostrově přispěli také lidé. Jsou však přesvědčeni, že z řady činitelů jsou největším viníkem polynéské krysy.

Čtenářský proces:	Odhalení a zpracování rozporu
Formát otázky:	Jednoduchý výběr odpovědi – vyhodnocováno strojevě
Požadovaná úroveň:	Úroveň 4 – vysoká

V páté otázce měl žák pochopit, která informace v textu podporuje nebo potvrzuje teorii, již představili vědci Lipo a Hunt. Přestože je tato informace v textu přímo uvedena, byla požadovaná čtenářská dovednost klasifikována jako odhalení a zpracování rozporu, protože žák musel vybrat informaci, která potvrzuje teorii obou vědců a zároveň vyvrací konkurenční teorii zmiňovanou v knize *Kolaps*. Žák musel překročit rovinu porozumění textu a zamýšlet se nad jeho výstavbou, jelikož jeho úkolem bylo určit, která informace o krysách může být použita jako důkaz na podporu tvrzení o jejich vlivu na zmizení velkých stromů. Správnou odpověď vybralo 36 % českých žáků.